

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תלה"מ 18-09-28055 ס.מ. נ' ח.מ.

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

בפני כבוד השופט, סגן הנשיא אסף זגורי

תובעת ס.מ.
ע"י ב"כ עוה"ד אומיימה חאמד

נגד

נתבע ח.מ.
ע"י ב"כ עוה"ד יוסף אלברק

החלטה

השאלה: האם רשאי בית המשפט לפנות בשאלות הבהרה למומחה לאחר שנמסרו תשובותיו לשאלות הבהרה של הצדדים והוא לא זומן להעיד?

החלטת מינוי המומחה:

1. בתביעה שבכותרת מונה מומחה, מר יעקב רוטו, ר"ח ועו"ד, על מנת להגיש לבית המשפט חוות דעת של מומחה שתשום ותעריך את שווי רכושם ונכסיהם של הצדדים מכל מין וסוג לרבות מוניטין מיום 4/10/2003 ועד 1/8/2017 ויוצעו חלופות לאיזון לפי חוק יחסי ממון בין בני זוג התשל"ג – 1973.

ההחלטה הממנה את המומחה ניתנה ביום 14/1/2019 ובסעיף 10 סיפה שבה נרשם כך:

"בנוסף יבחן המומחה האם יש פערי השתכרות בין הצדדים, האם לנישואין יש תרומה לפערי ההשתכרות, מהם הפרשי ההשתכרות, האם מי מבני הזוג מאופיין "כבן זוג ביתי", האם התקדמות מי מבני הזוג בתעסוקה/עבודה/פיתוח קריירה נבלם נעצר או קודם בעקבות הנישואין או התרומה של בן הזוג האחר ומהו צפי ההשתכרות של כל צד."

חוות דעת המומחה:

2. חוות דעת מומחה הוגשה כאמור ביום 30/11/2019 ונקבע בה כי הנכסים הפיננסיים של בני הזוג הם בעיקרם נכסים נזילים ואין להם חיסכון פנסיוני ארוך טווח, למעט קרן הפנסיה של האשה בה נצברו 13,958 ₪ בגין תקופת עבודתה החלקית בשנים 2005-2007 שבמהלך 10

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תלה"מ 18-09-28055 ס.מ. נ' ח.מ.

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

שנים אחרונות לחיי הנישואין לא הופקדו בה כספים כיוון שהאישה לא עבדה ובנסיבות אלה החלופה השנייה לאיזון המשאבים אינה רלבנטית. על כך אין מחלוקת בין הצדדים. ביחס לפרק פערי השתכרות בין הצדדים, נקבע כי קיים פער השתכרות בין הצדדים, אלא שהוא היה קיים גם בעת הנישואין ולא חל בו שינוי עד למועד הקובע. יכולת ההשתכרות של האשה שעונה להגדרה "בן זוג ביתי" נפגעה במהלך חיי הנישואין כיוון של עבדה במשך 10 שנים ואומדן הפגיעה בהשתכרות האישה מגיע לסכום של 972-1,102 ₪ ברוטו לחודש (עמ' 14 לחוות הדעת – פסקה אחרונה).

עמדות ב"כ הצדדים:

3. בדיון היום, שני הצדדים ביקשו שיינתן פסק דין שמאמץ את חוות הדעת, כאשר לתובעת הייתה הסתייגות לעניין אופן איזון או שמירה על קופות חיסכון של הילדים (ראו דבריהם בפרוטוקול בעמ' 4 שורה 13 לטענות ב"כ התובעת, עמ' 4 שורה 17 לטענות ב"כ הנתבע "שיינתן פסק דין על יסוד חוות הדעת").

4. במצב דברים זה בו לכאורה שני הצדדים מבקשים אימוץ חוות הדעת ומתן לה תוקף של פסק דין, ביקש בית המשפט מב"כ הצדדים הבהרות לעניין השורה האחרונה בחוות הדעת (ביחס לפרק פערי השתכרות) ועמדותיהם כפי שנמסרו נמצאו סותרות; התובעת טוענת כי מכוח חוות דעת המומחה יש לערוך תחשיב של המגיע לתובעת בעקבות הפרשי השתכרות ואילו הנתבע טוען, כי המומחה לא ערך כל תחשיב שכזה למרות שאם היה סבור שיש צורך בכך היה עושה כן וגם במסגרת שאלות הבהרה ותשובות להן לא שינה מעמדתו. בנוסף, לגישת הנתבע אף אסור לבית המשפט לפנות אל המומחה מקום שמסר תשובותיו לשאלות ההבהרה ולא זומן להיחקר. לדבריו המומחה היה ער לקביעותיו שלו ובחר שלא לבצע כל תחשיב או אומדן.

דיון בטענה כי אין לבית המשפט סמכות לפנות בשאלות הבהרה אל המומחה:

5. סבורני כי את התנגדות הנתבע לכך שבית המשפט יפנה אל המומחה יש לדחות על הסף ולעיצומה ממספר טעמים תוך הבהרת סמכות בית המשפט לפנות אל המומחים שהוא ממנה:

5.1. קו הטיעון של ב"כ הנתבע מתבסס על התפיסה האדברסרית שלפיה הצדדים אמורים לטעון הטענות ולהביא הראיות להוכחת גרסתם. מכוח תפיסה זו, הצדדים

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תלה"מ 18-09-28055 ס.מ. נ' ח.מ.

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

1 ולכאורה רק הם אמורים היו לפנות במחלוקת שלפניי אל המומחה לבקש הבהרה.
2 זאת ועוד, הדבר נעשה במקרה דנן והמומחה השיב. מה לו בית משפט שיפנה שוב
3 בשאלה זהה אל המומחה שכבר השיב עליה?
4

5 5.2. לכאורה הדברים נכונים. אך רק לכאורה. שאלות ההבהרה של ב"כ התובעת
6 למומחה אינן שאלות ההבהרה של בית המשפט. שאלה מס' 2 של ב"כ התובעת
7 הייתה :
8

9 **"האם נעשתה בדיקת מוניטין שהבעל צבר במהלך הקריירה**
10 **העסקית שלו בהיותו רופא שיניים עצמאי אשר מנהל שתי מרפאות?**
11 **באם כן, מהו ערך המוניטין העסקי? ואיזה שיטה נבחרה לצורך הערכת**
12 **שווי העסק, ומהו חלקה של האשה בעניין זה?"**
13

14 מה שלא ברור לבית המשפט הוא מדוע המומחה לא קבע מפורשות האם מגיע או
15 לא מגיע לאשה תשלום מהאיש בגין פערי השתכרות ואם מגיע מדוע לא נערך
16 תחשיב מתאים. זו כלל לא השאלה שב"כ התובעת שאלה את המומחה.
17

18 5.3. הנתבע שוגה לא רק בכך שההבהרה המבוקשת על ידי בית המשפט שונה מזו
19 שנתבקשה על ידי ב"כ התובעת במקור, אלא גם בקו הטיעון האדברסרי שאינו
20 מתאים ואינו חל בבית המשפט לענייני משפחה באופן הקלאסי כפי שנהוג היה
21 בהליכים האזרחיים.
22

23 5.4. בהחלטה חשובה ומפורטת שניתנה בעת האחרונה על ידי כב' השופט שמואל בר
24 יוסף לעניין זימון מומחה לחקירה בבית המשפט הוא נדרש ליחס בין פק' הראיות
25 לבין תקנה 258 לתקסד"א, התשמ"ד – 1984 וקובע נכוחה כדלהלן :
26 "התכליות המוגשמות על ידי סעיף 26(א) לפקודת הראיות, הן חקר האמת
27 והזכות לחקירה כחלק מזכות הטיעון והזכות למשפט הוגן (לעניין אחרון זה, ר'
28 ע"פ 7915/15 ראמי גדבאן נ' מדינת ישראל [פורסם בנבו] (2017). התכלית
29 המוגשמת על ידי תקנה 258 לתקנות, היא השאיפה לסיום סכסוכי משפחה
30 במהירות ויעילות, תוך הישענות על גורמי מקצוע בלתי תלויים. אכן, המאפיין
31 המיוחד של ההליך בבית המשפט לענייני משפחה הינו, שהוא אינקוויזיטורי
32 במהותו ונועד לאפשר לבית המשפט לרדת לחקר האמת במטרה לעשות משפט
33 צדק, תוך שאיפה לפתרונות מהירים וכוללים של הסכסוך שבין הצדדים (בע"ס

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תלה"מ 18-09-28055 ס.מ. נ' ח.מ.

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

2764/16 **פלונית נ' פלונית** [פורסם בנבו] (2016), להלן: פרשת פלונית). באיזון
בין התכליות דלעיל, ברי שיש לתת משקל עודף לתכלית הספציפית המאפיינת
את ההליכים בבית משפט זה, כפי שנפסק בבע"מ 2764/16 הנ"ל, לאמור:
הוראות דיוניות ייחודיות אלה אינן שרירותיות גרידא, והן יוחדו דווקא לבתי
המשפט לענייני משפחה, מתוך רצון לייעל עד כמה שניתן את ההליכים
המשפטיים המתנהלים בגדרם, ולאפשר מעורבות גבוהה של שופטי בית המשפט
לענייני משפחה בניהול המשפט לקראת הגעה לפתרון מותאם. אכן, לחוות דעת
מומחה מטעם בית המשפט לענייני משפחה, מעמד מיוחס, כפי שנפסק, לאמור:
ההוראות החולשות על מינוי מומחים בבתי המשפט לענייני משפחה – המעניקות
למומחה מטעם בית המשפט מעין בכירות, אם גם לא כזאת שאין אחריה ולא
כלום כפי שציין בית המשפט המחוזי, והאחריות היא על בית המשפט – עולות
בקנה אחד עם המגמה שעמדה ביסוד קביעתם של סדרי הדין בבתי משפט אלה,
לפיה "רמת המעורבות של השופט חייבת להיות גבוהה ויכולת הנגישות שלו
לחומר הראיות והזמנת העדים וחקירתם צריכה להיות בעלת היקף רחב" (דין
וחשבון הועדה לבחינת יישום דיני המשפחה (תשמ"ז), בעמ' 28) (בע"מ 5471/13
פלוני נ' פלוני [פורסם בנבו] (2013)).
ראו ת"ע (ת"א) 22376-02-20 **ה.ע. נ' ט.ב.ח.**, (ניתן ביום 26/8/2020 ופורסם
בנבו).

5.5. הנה כי כן, רואים אנו כיצד האחריות של בית המשפט להכרעותיו ולצורך בייעול
ההליכים ויישוב הסכסוך במהירות ובאופן מותאם ויעיל, לא רק מסמיכה
ומאפשרת לו להיות מעורב במינוי המומחה וטיפול בכל הנוגע לקבלת חוות דעת
ברורה, בהירה ונכונה מצדו, אלא מחייבת את בית המשפט לענייני משפחה לעשות
כן לשם עשיית צדק ומניעת עיוות דין מכוח הוראת סעיף 8(א) לחוק בית המשפט
לענייני משפחה, התשנ"ה – 1995 (ראו בע"מ 2764/16 **פלונית נ' פלונית** [פורסם
בנבו] (2016)). בהקשר זה יוטעם כי לפי הפסיקה והספרות, ענייני מינוי מומחה
הינם עניינים של דיני ראיות וסדרי דין שבהם יכול ולעתים מחויב בית המשפט
לפעול לפי סעיף 8(א) לחוק בית המשפט לענייני משפחה התשנ"ה – 1995. זאת
ועוד, יש לזכור את סמכותו של בית המשפט ליתן הוראות בהליכי ביצוע במסגרת
תובענה לאיזון משאבים מכוח סעיף 7 לחוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה –
1995 (שוחט ושאוה **סדר הדין בבית המשפט לענייני משפחה** (הוצאת מחשבות
תשע"ט – 2009), בעמ' 322-323).

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תלה"מ 18-09-28055 ס.מ. נ' ח.מ.

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

5.6. ראינו עוד, כי דרך המלך לקבל הסברים מהמומחה היא לא לחקור אותו בבית המשפט אלא בראש ובראשונה להקדים בשאלות הבהרה מתאימות. מקום שהמחלוקת בין הצדדים כי כה מצומצמת יהא זה אך נכון כי בית המשפט יעשה שימוש בסמכותו ויפנה בשאלת ההבהרה הרלבנטית (ויותר זימונו לחקירה על חוות הדעת) שהיא למעשה גם היחידה שיכולה להביא לסיום ההליך במהירות ובאופן יעיל ומותאם.

כב' השופט שמואל בר יוסף קובע למשל בהקשר זה כך :

"יובהר, שבית המשפט לענייני משפחה רשאי להורות על חקירת המומחה, גם כאשר היה מקום לשגר שאלות הבהרה, הגם שהדבר לא נעשה. תקנה 258(ב) מתנה את זכות החקירה בהתאם לבקשת בעל דין. התקנה איננה שוללת מעיקרה את סמכותו של בית המשפט לזמן את המומחה לחקירה, אם הוא סבור שהדבר ראוי, למרות מחדלו של בעל הדין". (ת"ע (ת"א) 22376-02-20 ה.ע. נ' ט.ב.ח, (ניתן ביום 26/8/2020 ופורסם בנבו).

ועל דברים אלה מבקש אני להוסיף: ואם יש סמכות של בית המשפט ליזום זימון מומחה להיחקר על חוות דעתו, קל וחומר העברת שאלה הבהרה **מטעמו** (של בית המשפט) למומחה.

5.7. על כל אלה יש להוסיף, כי האחריות למתן פסק דין המסיים מחלוקות ועושה כן באופן ברור ובהיר לצדדים הינה על בית המשפט. כאשר מדובר בפסק דין לאיזון משאבים ועולה שאלה של פערי השתכרות, אמור בית המשפט להסביר כיצד ועל בסיס מה פסק מה שפסק. כיצד אוכל לפסוק במקרה זה כאשר "השורה התחתונה" בחוות דעת המומחה (תרתני משמע) לא ברורה עד תם? בית המשפט פנה לב"כ הנתבע ושאל אותו כיצד יוכל "לאמץ חוות דעת המומחה" או ליתן פסק דין כאשר רשום בשורה התחתונה בעמ' האחרון לחוות הדעת כי אומדן הפגיעה בהשתכרותה של האשה מגיע לסכום של כ-1,000 ₪ בחודש ברוטו לחודש אך אין תחשיב ותשובתו הייתה: **"אני לא מומחה ולא יכול להשיב לזה"** (עמ' 6 שורות 15, 25 לדברי ב"כ הנתבע).

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תלה"מ 18-09-28055 ס.מ. נ' ח.מ.

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

5.8. זאת ועוד, ב"כ הנתבע עצמו מודה כי לאחר שיינתן פסק דין תהיה מחלוקת
חישובית/אריתמטית בין הצדדים (עמ' 4 שורה 17, 27 לפרוטוקול). נשאלת
השאלה, מדוע להותיר מחלוקות כאשר ניתן ליישבן כעת?

5.9. אמור מעתה, בית המשפט מוסמך, רשאי ואף מחויב לשוב ולפנות אל המומחה
בשאלות הבהרה מטעמו, בכל דבר ועניין כדי לקבל תשובות ופתרונים מהירים
שיסייעו להביא להכרעה יעילה, צודקת, נכונה ומהירה וכוללת של הסכסוך. **סמכות
זו של בית המשפט נתונה לו בכל שלב של ההליך.**

5.10. ומנגד יש להבהיר, אין בפניית בית המשפט כדי לכוף את המומחה ליתן חוות דעת
או עמדה שונה מכפי שמסר חלילה. יש בכך כדי לקבל הבהרה שנחוצה מקום שגם
לצדדים וגם לבית המשפט לא ברור עד למה כיוון המומחה בסיפא של חוות דעתו.

דיון בצורך בהבהרה מטעם המומחה:

6. כאשר בית המשפט שב ומעיין בחוות הדעת, אין לפניו תשובה ברורה לגבי שאלת הפרשי
ההשתכרות ולכן סבור הוא שיש צורך בבקשת הבהרה מטעם בית המשפט למומחה.

7. אציג כעת קביעות המומחה כדי להסביר את הצורך בהבהרה.

7.1. יש לפתוח דווקא בפרק המתודולוגיה שבחוות הדעת (עמ' 6) שם כותב המומחה
ביחס לפערי ההשתכרות:

**"נכסי קריירה יחושבו ע"פ ההפרש בנושך ההשתכרות העתידי
של בני הזוג, שנוצר בתקופת פירוק השיתוף, על פני תקופת ההשתכרות
הנותרת מיום הפירוד ועד לגיל הפרישה כשהוא מהווה ליום הפירוד "**

7.2. בעמ' 11 לחוות הדעת קובע המומחה כי פער ההשתכרות בין הצדדים ביום
הנישואין דומה בקירוב לפער במועד הקובע (3 שורות מהסוף).

7.3. בעמ' 12 לחוות הדעת דן המומחה בהשפעת תקופת הנישואין על פערי ההשתכרות.
בשורה השנייה הוא כותב: ככל שיתבקש אומדן של השפעת הנישואין על
התקדמותה התעסוקתית של האישה, הרי מדובר בהפרש שבין שכר מורה עם ותק

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תלה"מ 18-09-28055 ס.מ. נ' ח.מ.

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

של 4 שנים לשכר מורה עם ותק של 14 שנה, ובמילים אחרות השפעת 10 שנות ותק על מורה. בפסקה הבאה לאחר מכן מחשב המומחה את הפער לפי מנגנון הקידום "אופק חדש" ו"עוז לתמורה" וקובע כי שכרה של האישה היה עולה אילו עבדה בכל שנות הנישואין ב-30-34% או בין 972 ₪-1,102 ברוטו לחודש.

7.4. בסיכום חוות הדעת תחת הכותרת "נכסי קריירה-פערי השתכרות" קובע המומחה כי פער ההשתכרות בין הצדדים הוא כ-11,813 ₪ נכון למועד הקובע וכי אין שינוי משמעותי בין פער זה לפער שהיה נכון למועד הנישואין. עם זאת הוא מוסיף:

"האשה עונה בענייננו להגדרת "בן זוג ביתי" ויכולת ההשתכרות שלה נפגעה במהלך חיי הנישואין בשל העובדה שלא עבדה במשך 10 שנים. אומדן הפגיעה בהשתכרותה של האישה מגיע לסכום של 972-1,102 ₪ ברוטו לחודש".

7.5. דברים זהים קבע המומחה בתשובה לשאלה מס' 2 בתשובות לשאלות ההבהרה מיום 21/1/2020.

7.6. עם כל זאת, חוות הדעת נחתמה ללא קביעה או אמירה של המומחה בדבר סכום מסוים שהאיש אמור להעביר לאשה בגין פערי ההשתכרות ביניהם.

8. לאחר העיון והבאת הדברים האמורים לא הוברר לבית המשפט האם באימוץ חוות הדעת של המומחה כמות שהיא המשמעות היא שהאיש לא אמור לשלם לאשה בגין פערי השתכרות או שמא האיש כן אמור לשלם בגין פערי ההשתכרות את הסכום הנקוב לעיל ואם כן לפי איזו מכפלה ותחשיב היוון ו/או הצמדה ככל שנדרש.

שאלות ההבהרה למומחה מטעם בית המשפט:

9. בנסיבות אלו, מבוקש לפיכך מהמומחה למסור לבית המשפט בתוך 14 יום מהיום הבהרתו כדלהלן:

9.1. האם לפי חוות הדעת בכל הנוגע לנכסי קריירה ופערי השתכרות, אמור הנתבע לשלם לתובעת סכומי כסף בגין הפגיעה בהשתכרותה?

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תלה"מ 18-09-28055 ס.מ. נ' ח.מ.

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

9.2. ככל שהתשובה לשאלה 9.1. הינה בחיוב, מדוע לא קבע זאת המומחה במקור

בחוות דעתו באופן מפורש תוך עריכת תחשיב מתאים?

9.3. ככל שהתשובה לשאלה 9.1. הינה בחיוב, יש לבצע תחשיב מתאים בצירוף מנגנון

הצמדה ככל שיש צורך בכך. בנוסף יש להציע אפשרות לאיזון בין הסכום שייקבע

בתחשיב לבין הסכומים האחרים שאמורה האישה להעביר לאיש.

9.4. ככל שהתשובה היא בשלילה, מדוע לא נאמר הדבר במפורש, כי "בנסיבות העניין,

אי מקום לחייב את הנתבע בתשלום לאשה בגין פערי ההשתכרות".

10. אדגיש פעם נוספת, אין בפניה זו של בית המשפט אל המומחה כדי לשנות את דעתו או

לבקש ממנו קביעה שלא קבע במקור. המדובר בפניה שמגיעה מתוך אי הבנה ורצון שלא

לשנות במתן פסק דין וכן על מנת להביא לסיום סופי ומוחלט של המחלוקות בין הצדדים

גם בפן החישובי/אריתמטי.

11. המזכירות מתבקשת להמציא לב"כ הצדדים ולמומחה ולעקוב אחר תשובתו.

ניתן לפרסום ללא פרטים מזהים של הצדדים.

ניתנה היום, כ"ט חשוון תשפ"א, 16 נובמבר 2020, בהעדר הצדדים.

אסף זגורי, שופט, סגן הנשיא